Ромео і Джульєтта (скорочено)

Вільям Шекспір

Ромео і Джульєтта
Вільям Шекспір

Стислий переказ по актах, автор переказу: Світлана Перець.

Дійові особи:
Ескалус – герцог Веронський.
Парис – молодий вельможа, родич герцогів.
Монтеккі, Капулетті – голови двох ворожих домів.
Дядько Капулетті.
Ромео – син Монтеккі.
Меркуціо – родич герцога і друг Ромео.
Бенволіо – небіж Монтеккі й друг Ромео.
Тібальдо – небіж пані Капулетті.
Отець Лоренцо – францисканець.
Отець Джовані – чернець того ж ордену.
Балдасаро – слуга Ромео.
Грегоріо, Сансоне – слуги Капулетті.
П'єтро – теж слуга Капулетті.
Абрамо – слуга Монтеккі.
Джульєтта – дочка Капулетті.
Мамка Джульєттина.
Місце дії у Вероні; у п'ятому акті – у Мантуї.
Пролог
Два доми, рівно поважа́ні й славні,
в Вероні красній, місці наших дій,
знов починають свої чвари давні
й чужою кров'ю кроплять розлад свій.
З лон тих домів – рокована, нещасна –
коханців пара у життя іде,
і їх загибель – люта, передчасна –
край ворожнечі батьківській кладе…
АКТ ПЕРШИЙ
На майдані слуги Капулетті – Сансоне і Грегоріо, озброєні мечами та щитами, говорять про те, що готові боротися з будь-ким, хто має відношення до Монтеккі.

Грегоріо бачить, що йдуть двоє з дому Монтеккі – Абрамо (слуга Монтеккі) і Балдасаро (слуга Ромео). Сансоне показує їм дулю. Грегоріо помічає вдалині Тібальдо (небожа пані Капулетті). Слуги Капулетті кажуть, що їхні пани кращі, ніж Монтеккі. З'являється Бенволіо (небіж Монтеккі й друг Ромео). Між слугами обох родин починається сутичка. Бенволіо просить схаменутися і сховати мечі. Але підходить Тібальдо і починає битися з Бенволіо. У бійку вмішуються кілька осіб з обох домів і кілька городян. З'являються Капулетті з синьйорою Капулетті, Монтеккі з синьйорою Монтеккі, герцог Ескалус з почтом.

Герцог наказує припинити бійку, бо уже тричі мешканці Верони були змушені розчіпляти ворогів. Герцог наказує Капулетті йди разом з ним, а Монтеккі має прийти у міське судище по обіді.

Монтеккі розпитує Бенволіо, хто розпочав сварку. Той розказує, що усе почалося зі слуг. Синьйора Монтеккі рада, що її син Ромео не брав участь у цій бучі. Батька Ромео непокоїть те, що син часто буває у гаю, плаче, замикається один в кімнаті, закриває вікна від світла.

Ромео розмовляє з Бенволіо Ромео сумний і говорить:

"…Любов – це дим, що в'ється з уст зітханців,

очищена ж – огонь в очах коханців.

А збурена – це сліз любовних море.

А ще любов – обачне божевілля,

гірка отрута й животворне зілля".

Бенволіо здогадується, що Ромео такий сумний через дівчину, і розпитує про неї. Хлопець відповідає, що "…Вона прекрасна й мудра. Мудро-гарна – й тому моя любовна мука марна, Навіки зареклась вона кохати. Я вмер, але живу, щоб це сказати". Бенволіо радить забути її і звернути увагу на інших.

Парис (молодий вельможа, родич герцогів) просить у Капулетті руки його 14-річної дочки Джульєтти. Старий каже, що дочка ще дуже молода, не має повних 14 років, треба ще почекати. Але батько дає згоду на шлюб. Капулетті запрошує Париса сьогодні ввечері на бал, де вельможа буде бажаним гостем. Капулетті дає слузі список гостей, щоб той покликав усіх на бал.

Слуга не вміє читати, але на вулиці бачить Ромео і просить прочитати. Хлопець читає і дізнається, що на балі буде і його кохана Розаліна. Слуга запрошує Ромео, але тільки якщо він не з роду Монтеккі. Коли слуга йде геть, Бенволіо каже, що треба йти на бал: там Ромео побачить свою кохану Розаліну і зрозуміє, що є красивіші дівчата. Ромео каже: "Я йду. Та щоб не дивом засліпитись, а сяєвом краси моєї впитись".

Синьйора Капулетті наказує мамці покликати Джульєтту. Мамка кличе дівчину і не може зупинитися, розказуючи, якою була мала Джульєтта. Мамка дуже любила дівчину і чекала її весілля. Синьйора Капулетті каже, що саме про весілля і хоче поговорити. Адже через два тижні Джульєтті виповниться 14, а в її літа Капулетті уже народила Джульєтту. Тим більше, що руки дівчини уже попросив красунь-Парис. На питання мами, чи подобається він їй, дівчина відповідає: "Я спробую, коли поможуть

спроби, вподобати. Та глибше я не гляну, аніж на те від вас наказ дістану".

Ромео, Меркуціо (родич герцога і друг Ромео), Бенволіо й іншими рушають на бал до Капулетті, надівши маски. Ромео пригнічений і каже, що танцювати не буде. Меркуціо каже: "Коли попавсь, ми витягнем тебе з того, пробач, кохання, де по вуха ти вгруз". Ромео говорить, що бачив сьогодні дивний сон, а сни збуваються. Меркуціо хоче усе звернути на жарт, але Ромео говорить:

"…я серцем чую
подію, що висить іще між зорь
і що жахливо й люто розпочнеться
сю ніч на бе́нкеті цьому,— що вирве
моє життя злиденне із грудей
невасним і страшним грабунком смерти".

На балу лунає музика, усі танцюють. Ромео питає одного із слуг свого почту, що за пані поряд з Капулетті. Слуга не знає, хто це, а Ромео говорить про неї (Джульєтту):

"Вона ясніш горіти світло вчить.
У ночі на щоці вона висить,
як самоцвіт на вусі ефіопа —
занадто пишна для землі оздоба!
Мов білий голуб серед гав, ясна,
так серед подруг майорить вона.
По танці я наближуся до неї
й здобуду ласку для руки своєї.
Чи ж я до цього вечора любив?
Я вперше тут красуню справжню стрів".

Тібальдо по голосу впізнає Ромео і вже готовий битися. Старий Капулетті наказує Тібальдо залишити Ромео в спокої і не зневажати хлопця у домі Капулетті. Але Тібальдо все одно зачаїв лють і гнів: "Я підкорюсь. Хай це минеться тихо: воно обернеться на люте лихо".

Ромео вперше заговорив з Джульєттою:

"Коли зганьбив негідною рукою
твою красу небесну — ось пеня;
вустами грубий доторк заспокою —
цими прочанами палкими — я".

Джульєтта:

"Прочанине, даремно руку ганиш,
що лиш побожність виказала цим;
рук у святих торкаються — прочани ж:
руки́ торкнутися — цілунок їм".

Мамка кличе Джульєтту, бо дівчину чекає мама. Ромео від мамки дізнається, що Джульєтта – дочка Капулетті. Закінчується бал, а Джульєтта посилає мамку дізнатися, хто той хлопець, з яким вона розмовляла: "Іди, спитайся. Якщо він не вільний, в могилі

справлю я свій день весільний". Мамка каже дівчині, що це Ромео – син Монтеккі. Джульєтта говорить:

"З ненависти любов моя повстала,
побачила я рано, пізно взнала.
Предивно почалась любов моя,
що маю ворога любити я".

АКТ ДРУГИЙ

Ромео не може покинути після балу дім Капулетті, тому лізе на мур і стрибає в середину. Бенволіо та Меркуціо шукають хлопця, але йдуть додому без нього, а Бенволіо каже: "Ходім: шукати марно того, хто відшукатися не хоче".

Ромео опиняється у саду. Джульєтта з'являється вгорі у вікні. Хлопець радіє: "Це моя пані! Це моя любов!

Коли б вона це знала!
Щось каже, хоч без слів. Та що! Вона
очами розмовляє..."

Джульєтта, яка ще не бачить Ромео, каже:

"Ромео мій! О, чом же ти Ромео?
Зречися батька і відмовся ймення.
Коли ж не хочеш — поклянись кохати —
і я не буду більше Капулетті.
Лише твоє ім'я мені вороже.
А ти — ти сам — і зовсім не Монтеккі.
Бо що Монтеккі? Не рука й не чоло,
та й не долоня і не інша частка
людини. О! Назвись іменням іншим!
Бо що таке імення? Хай ми розу
назвем інакше — аромат лишиться.
Так і Ромео — будь він не Ромео —
довершеним таким же буде завжди
й без цього ймення. Скинь його, Ромео,
й за нього, що не єсть тебе частина,
візьми мене усю!".

Ромео:

"Ловлю на слові.
Назви коханим — охрещуся знов.
Я відтепер не буду вже Ромео".

Джульєтта нарешті бачить Ромео. Вона дивується, як хлопець переліз через високий мур, а тим більше – його можуть тут вбити. Закохані признаються у коханні.

Дівчина чує, що йде мамка, і просить почекати її, бо вона вийде ще. Джульєтта виходить і швидко з'являється знов. Вона каже, що завтра її посланець прийде до Ромео по звістку, де він хоче взяти шлюб. Закохані довго прощаються. Після цього Ромео вирішує піти до отця Лоренцо. Отець бачить, що хлопець не спав, і питає, чи це не через Розаліну. Ромео розповідає, що закохався у доньку Капулетті. Отець дивується, як швидко Ромео знову закохався, але погоджується дати шлюб:

"Тобі в цім ділі
я поможу для однієї цілі:
після союзу вашого, ачей,
любов'ю стане злоба двох сімей".

На вулиці Бенволіо та Меркуціо розмірковують, де ж Ромео. Бенволіо каже, що Тібальдо, родич Капулетті, прислав Ромео лист-виклик.

Мамка зустрічається з Ромео. Хлопець передає дівчині, що вона мусить знайти спосіб піти опівдні на сповідь до отця Лоренцо.

Мамка повідомляє Джульєтті, що треба йти опівдні до келії отця Лоренцо, і там дівчина з Ромео візьмуть шлюб. А сама мамка пішла шукати драбину, щоб ввечері хлопець міг добратися до коханої.

Отець Лоренцо дає шлюб Ромео і Джульєтті.

АКТ ТРЕТІЙ

Меркуціо, Бенволіо, паж та слуги йдуть на майдан. Бенволіо просить Меркуціо вернутися, бо всюди Капулетті, і сутички не уникнути. Тим більше, що Меркуціо має запальну вдачу. Але з'являється Тібальдо, згодом – Ромео. Тібальдо наказує Ромео витягати меча і битися, але Ромео каже, що битися не буде, і уникає сутички. Але у бій вступає Меркуціо. Ромео просить Бенволіо допомогти йому спинити бій, адже герцог заборонив сутички у місті. Тібальдо завдає Меркуціо смертельної рани. Ромео звинувачує себе у смерті Меркуціо, тому стає до бою з Тібальдо і вбиває його. Ромео тікає, з'являється герцог Ескал і дізнається від Бенволіо про все, що сталося, і про те, що бучу зчинив Тібальдо.

Синьйора Капулетті просить герцога призначите смертну кару для Ромео. Ромео тепер мусить тікати з Верони.

Джульєтта чекає вечора, адже має прийти Ромео, тепер уже її чоловік. Мамка повідомляє їй, що Ромео вбив Тібальдо, і тепер він вигнанець. Попри горе в родині, мамка обіцяє привести Ромео, який встиг сховатися у келії отця Лоренцо.

Отець Лоренцо повідомляє Ромео, що він тепер вигнанець. Для хлопця ця новина страшна, хоч отець каже, що треба тішитися тим, що герцог змилувався і призначив не смерть, а просто вигнав Ромео з Верони. Ромео плаче, прибігає мамка, каже, що Джульєтта теж плаче. Отець Лоренцо каже Ромео:

"…Іди ж до милої, як умовлявся,

дістанься до неї, та потіш її,
але не гайсь, поки поставлять варту;
тоді до Мантуї ти не проїдеш.
Там житимеш ти, поки час наспіє
і виявим твій шлюб, підмовим друзів,
упросим герцога й тебе прикличем,
щасливого у два мільйони раз
проти того жалю, з яким ти підеш..."

Мамка дає Ромео перстень, який передала Джульєтта.

Капулетті, синьйора Капулетті й Парис розмовляють щодо майбутнього шлюбу. Батько впевнений, що Джульєтта полюбить Париса, і просить дружину поговорити з дочкою щодо шлюбу, який відбудеться в четвер. Батько вважав, що дочка сильно сумує через смерть Тібальдо, тому шлюб розвеселить її.

На світанку Ромео і Джульєтта прощаються:

"Ти йдеш уже? Ще день не скоро буде:
це соловей, не жайворон, тобі
в пустóті вуха сторожкій віддався,
Співає він на яблуні щоночі,
Вір, серденько, мені: це соловей".

Ромео:

"Ні, ні, це жайворон, світанку вісник,
не соловей. Глянь, завидущі смуги
легкі хмарки на сході обшивають.
Вже зорі догоріли й день веселий
на пальці сп'явся на верхівлях млистих.
Піду – життя; лишуся – смерть мені".

Мамка попереджує закоханих, що до Джульєтти іде мама. Ромео покидає кохану через вікно. Джульєтта ніби передбачає щось:

"О боже! Лиховісне в мене серце.
Коли на тебе вниз дивлюсь, мені
здається, що мерця в могилі бачу.
Чи це мені здається, чи ти зблід?"

Синьйора Капулетті розмовляє з дочкою і просить не плакати за Тібальдо, бо вона пошле в Мантую, де ховається Ромео, одного чоловіка, що дасть Ромео отруту, і той помре. Джульєтта каже, що сама зготує ту отруту. Мати повідомляє:

"Дитя моє, в четвер уранці рано
одважний, молодий і значний граф
Парис в Петра Святого церкві візьме
з тобою в добрий час щасливий шлюб".

Джульєтта каже, що не хоче заміж. Мама каже, щоб дочка сама сказала батькові. Тут саме приходить батько і мамка. Він дізнається думку дочки про шлюб і лютує, що

вона невдячна за такого вельможного жениха. Батько каже, що сам поволоче Джульєтту до церкви, і говорить:

"…Знайшов їй хлопця
із роду доброго, хороших статків,
значного виховання, молодого,
набитого талантами (як кажуть),
напрочуд доброї у всьому міри —
а тут оця дурепа вересклива,
плаксива лялька — щоб зрадіти щастю,
так ні ж: завчила — не люблю", "не хочу",
"я надто молода", "простіть мене".
Не схоч мені, то я тебе прощу!
Пасись де знаєш, тут тобі не жити!
Зваж це, бо жартувати я не звик.
Четвер близенько вже. Порадься з серцем:
коли моя, віддам тебе за друга,
а ні — завісся, голодуй, старцюй, —
бо — присягаюся — зречусь тебе,
і що моє — тобі добра не зробить,
зміркуй же, я присяги не ламаю".

Мамка радить Джульєтті взяти шлюб з Парисом. Джульєтта каже, що йде сповідатися до отця Лоренцо, бо сильно образила батька.

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ

Парис приходить до отця Лоренцо і просить дати шлюб. До отця приходить і Джульєтта. Парис йде, а дівчина просить поради в отця, що робити, інакше вона вб'є себе ножем. Лоренцо каже, щоб вона йшла додому, була весела та згодилася на шлюб. А вночі випила зілля, яке він їй дасть. Від цього зілля дівчина на сорок дві години стане "мертвою", її поховають у родинному склепі, а коли вона пробудиться, Ромео приїде з Мантуї і забере її з собою. Про це все отець планував повідомити Ромео у листах.

Вдома Джульєтта просить у батька пробачення, вдає веселу і щасливу. Вночі вона залишається сама і п'є зілля.

Зранку у домі Капулетті метушня, усі готуються до весілля. Прибуває Парис з музикантами. Капулетті наказує розбудити Джульєтту. Мамка йде у спальню, але Джульєтта мертва. Батьки плачуть над дочкою, Парис засмучений, а отець Лоренцо каже збирати Джульєтту і нести до церкви, щоб оплакувати.

АКТ П'ЯТИЙ

У Мантуї Ромео отримує звістку від Балдасаро: Джульєтта померла і лежить у склепі. Ромео наказує найняти коней, бо він їде до дружини. У аптекаря хлопець купує отруту, щоб випити і померти біля Джульєтти.

До отця Лоренцо приходить брат Джованні і каже, що не зміг доставити листа для Ромео. Ченця не пустили до Мантуї, бо він був біля хворих, які мали пошесть. Лоренцо вирішує іти до склепу сам, без Ромео, адже через три години Джульєтта має прокинутися і їй треба допомогти вибратися з каплиці.

У каплицю Капулетті приходить Парис, він хоче, щоб ніхто не знав про його прихід. Парис приносить квіти і хоче оплакати дівчину. Паж повідомляє йому, що до каплиці хтось іде. Це приходять Ромео та Балдасаро. Ромео дає Балдасаро лист для свого батька, щоб віддати його вранці. Хлопець наказує Балдасаро йти геть, але той вирішує сховатися поблизу, бо щось запідозрює. Ромео розбиває двері каплиці, Паріс впізнає Ромео і кидається до нього, щоб битися. Ромео просить Париса йти:

"Юначе любий, не гніви шаленця.
Тікай, про тих, що сплять отут, подумай,
побійсь мерців. Прошу тебе, юначе,
не дай мені прийняти ще гріха,
розгнівавши мене. О, йди ж! Клянуся,
тебе люблю я більше, ніж себе,
бо я прийшов повстати сам на себе.
Тікай, живи. Сам потім скажеш ти:
безумець наказав тобі втекти".

Але Парис хоче битися, Ромео вбиває його і кладе до каплиці. Ромео говорить до Джульєтти:

"…Мила! О, дружино!
Смерть, спивши з вуст у тебе мед, не встигла
собі скорити ще краси твоєї.
Ти ще не зможена: краси клейнод
ще рожевіє на вустах і личку;
там блідний прапор смерти ще не має…".

Ромео п'є отруту і помирає. З другого кінця цвинтаря приходить отець Лоренцо з ліхтарем, плішнею та заступом. Отець зустрічає Балдасаро, який каже, що Ромео у каплиці. Отець боїться, щоб не сталося чогось поганого. Він бачить вбитого Париса і мертвого Ромео.

Джульєтта прокидається. Отець Лоренцо розповідає їй, що сталося, і каже, що заховає дівчину між черницями. Але Джульєтта каже, що нікуди не піде:

"Що? Шклянка в милого мого в руці?
Отрута, бачу, смерть звела на нього.
Недобрий! Не лишив мені й краплини?
Я цілуватиму твої вуста —

ще, може, є на них отрути трохи,
щоб я умерла від цього бальзаму,
твої вуста ще теплі!"

Джульєтта цілує Ромео і чує, що наближається сторожа. Дівчина бере кинджал Ромео і заколюється.

Сторожа знаходить тіла Париса, Ромео, Джульєтти, затримують отця Лоренцо, Балдасаро і пажа Париса.

Приходить герцог і почет, Капулетті, синьйора Капулетті, Монтеккі й інші. Монтеккі каже, що цієї ночі померла його жінка з туги за сином. Батько бачить, що і його син Ромео мертвий. Приводять отця Лоренцо, який розповідає:

"...Ромео — мертвий — був Джульєттин муж.
Вона йому була дружина вірна.
Я їх звінчав. І тайний день їх шлюбу
завчасну смерть приніс Тібальдо, цим
прогнавши з міста молодого мужа.
Вона за ним, не за Тібальдо, в'яла.
Ви, щоб облогу туги їй розбити,
хотіли силоміць її звінчати
з Парисом. Та вона вдалась до мене
і, страшно позираючи, просила
від шлюбу другого спасти її,
а то вона уб'є себе на місці.
Тоді я дав їй (бо на цім я знаюсь)
напою сонного, що так подіяв,
як я хотів, бо ніби смерть на неї
він звів. Я дав Ромео знати,
щоб він прибув у цю жахливу ніч
і визволив її з чужого гробу,
коли кінчитись мала сила трунку.
Та брат Джованні, вісник мій,
попавши, в пригоду, вчора повернув мій лист.
У час, коли вона збудитись мала,
прийшов я сам її зі склепу взяти
й переховати в келії у себе,
закіль я спосилаю за Ромео.
Прийшовши ж (за хвилину до її
пробудження) невчасно вмерлих тут
Париса і Ромео я побачив.
Вона встає. Благав її я вийти
й перенести терпляче волю неба —
та тут мене із склепу вигнав гомін.

Вона ж, в розпуці, не схотівши йти,
на себе (бачиться) наклала руки.
Оце й усе…".
Балдасаро теж розповів про усе, що знав:
"Про смерть Джульєтти пана я звістив
і з Мантуї він виїхав поспішно
й прибув сюди, до склепу. Лист оцей
сказав до батька однести раненько.
Коли ж у склеп відходив, наказав
під страхом смерти звідсіля піти".
Герцог читає листа Ромео до батька і дізнається про отруту від аптекаря. Герцог говорить:
"…Монтеккі! Капулетті!
Який вас бич скарав за ворожнечу,
що небо втіху вам любов'ю нищить!
І я, що чварам вашим потурав,
двох родичів згубив. На всіх нас кара!".
Капулетті:
"Монтеккі, брате мій! Подай же руку!
Це доччина вдовицька часть. Не можу
я вимагати більш".
Монтеккі:
"Я більше дам.
Я виллю їй статýю щирозлотну —
й поки Вероною Верона буде,
не знайдеться у ній над ту статую,
що я Джульєтті вірній подарую".
Герцог:
"…Не знав бо світ сумнішої планети
понад судьбу Ромео і Джульєтти".